

FALSELE DENUMIRI ALE ORAȘULUI TIMIȘOARA

de Sorin FORȚIU

Din 2002, pe pagina de Internet a primăriei Timișoara, pe coloana din dreapta a [materialului de prezentare a municipiului*](#), se afirmă că "Numele municipiului (Timișoara a fost - n.m.):

- Zambara (Dacia) [fals!]¹
- Tibiscum (sub Romani) [fals!]
- Beguey [fals!] (până la 1212) [fals!]
- Temesiensis [fals!]
- Temesvar [fals!] (Temesburg) [fals!]
- Timișoara"

și că orașul Timișoara este "atestat documentar de peste 730 de ani" [fals!].

Aceste informații sunt chiar dezvoltate în secțiunea "Istoria Timișoarei | Date importante despre orașul Timișoara"*** sub semnătura lui Octavian LEȘCU²:

- "În anii 101 - 103 și 105, romanii sub conducerea împăratului Traian au cucerit Dacia [fals! / doar circa 1/3 din ea] în două războaie sângeroase. Banatul a fost numit de cuceritori „DACIA RIPENSIS” [fals!].
- Pe locul unde se află astăzi Timișoara se crede că se găsea încă de pe vremea dacilor o localitate numită ZAMBARA [fals!]. Istoriograful [fals!] Ptolomeu pomenește acest nume [fals!] în secolul al doilea înainte de Cristos [fals!]. Nu se poate ști cu precizie [fals!] dacă această localitate sau alta, întemeiată de către romani s-a numit mai târziu TIBISCUM [fals!]. În orice caz este foarte probabil [fals!] că acest din urmă oraș, numit „MUNICIPIU” [sic!] pe un document contemporan [sic!], este la originea Timișoarei de azi [fals!].
- În timpul năvălirilor barbare, mai ales de către avari [sic!], în locul „CASTRULUI ZAMBARA” [fals!], care se ruina, se ridică localitatea „BEGUEY” [fals!] numire luată de la râul Beghei.
- Locul unde s-a zidit centrul militar important „ZAMBARA” [fals!], mai apoi „BEGUEY” [fals!] a fost ales din motive și calcule strategice și nu la întâmplare, fiind situat la confluența râurilor Timiș și Beghei.
- Abia în anul 1212 [fals!] se pomenește despre „CETATEA TIMIȘULUI” (Castrum Temesiensis [fals!]) într-un document al regelui Andrei II. Timișoara era deci în acel moment [fals!] loc fortificat „CASTRUM” [sic!] și e posibil că a avut acest caracter încă de la întemeierea ei."

Cu tristețe și stupefacție trebuie să constat că edilii noștri nu cunosc nici măcar lucruri elementare referitoare la orașul pe care au pretenția să-l conducă: **numele și vârsta** acestuia!

Iar promovarea unor informații pseudo-istorice vehiculate de semidocti³ drept adevăruri irefutabile îți taie respirația. Chiar să nu știi că Claudius Ptolemaeus Pelusiensis nu a fost "istoriograf" ci astronom, geograf, matematician și chiar muzician și că el nu avea cum să pomenească numele Zambara "în secolul al doilea înainte de Cristos" pentru că a trăit aproximativ între anii 90-168 **după** Christos? Iată că Octavian LEȘCU, un colecționar de vederi respectabil, nu știe acest lucru. Mai mult, nimeni din întreaga primărie Timișoara nu cunoaște acest amănunt de cultură generală. Dar Leșcu nu este doar un semidoct³ ci el este chiar un mic plagiator³ agramat:

- Octavian LEȘCU²: În timpul năvălirilor barbare, mai ales de către [sic!] avari, în locul „CASTRULUI ZAMBARA”, care se ruina, se ridică localitatea „BEGUEY” numire luată de la râul Beghei.
- Dr. Nicolae ILIEȘIU⁵: În timpul năvălirilor barbare, mai ales sub Avari, în locul castrului Zambara, care se ruina, se ridică localitatea Beguey -, numire luată de la râul Beghei.
- Octavian LEȘCU²: Locul unde s-a zidit centrul militar important „ZAMBARA”, mai apoi „BEGUEY” a fost ales din motive și calcule strategice și nu la întâmplare, fiind situat la confluența râurilor Timiș și Beghei.
- Dr. Nicolae ILIEȘIU⁵: Locul unde s’a zidit centrul militar important Zambara, mai apoi Beguey, a fost ales din motive și calcule strategice și nu la întâmplare, fiind situat la confluența Timișului Mare, cu Begheiul ...
[Q. E. D.]

* <http://www.primariatm.ro/timisoara/index.php>

** <http://www.primariatm.ro/timisoara/index.php?menuId=2&viewCat=65>

VÂRSTA MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

- orașul Timișoara este "atestat documentar de peste 730 de ani" [fals!].
- (Octavian LEȘCU) *Abia în anul 1212 [fals!] se pomenește despre „CETATEA TIMIȘULUI” (Castrum Temesiensis⁶ [fals!]) într-un document al regelui Andrei II. Timișoara era deci în acel moment [fals!] loc fortificat „CASTRUM” [sic!] și e posibil că a avut acest caracter încă de la întemeierea ei.*

Nu mă voi lega de pleonasmul "loc fortificat „CASTRUM”⁷ și nici de nefericita exprimare "atestat documentar de peste 730 de ani"⁸ ci voi constata doar că astfel se avansează o nouă dată pentru prima atestare documentară a Timișoarei, înainte de 1272⁹. Hilar!

Prima atestare documentară a municipiului nostru a fost o problemă dezbătută constant în ultimul secol dar ea și-a găsit deja o rezolvare clară, coerentă și științifică. **Prima mențiune documentară directă, sigură și de necontestat** a Timișoarei este într-un document din **1266** care specifică și *terram Castrum de Tymes, Rety vocatum / pământul numit Rety al cetății Timiș*¹⁰ printre domeniile donate comitelui Parabuch de regele István al V-lea¹¹.

O posibilă atestare documentară indirectă este în **1177**, cu prilejul unei regale confirmări testamentare¹⁶, când este atestat documentar pentru prima dată un comite de Timiș - *Pancracius¹⁷ comes Temissiensis* - dar acest fapt nu implică¹⁸ automat și existența unei cetăți Timiș(oara) pentru că centrul administrativ al comitatului putea fi altundeva. În fapt, nici chiar data de 1177 nu este deloc sigură¹⁹ pentru că documentul original nu este datat și nu conține nici un alt indiciu temporal explicit. Aurel ȚINTĂ, autorul capitolului *Timișoara în orânduirea feudală* din cartea *Timișoara 700 – pagini din trecut și de azi*¹⁹, a "uitat" să specifice că în sursa primară de informație²⁰ citată de el nu figurează **1177** ci ... "**<circa 1177>**"! Iar din *Timișoara 700*¹⁹, datarea 1177 s-a extins peste tot pentru că nimeni nu a mai avut curiozitatea să și verifice referința citată la nota 6 de Țintă. Iar simpla citare în lucrări serioase²¹, chiar și în prezent, nu poate să certifice această posibilă atestare documentară indirectă din 1177 drept prima mențiune documentară a Timișoarei.

Tot o atestare documentară indirectă este și în **1203** atunci când *Poth, Thymisiensi comite (al Timișului comite)* este menționat drept martor al unei donații regale într-un document emis de regele ungar Imre / *Hemericus* [* 1174; † 1204] în favoarea mănăstirii Sfintei Cruci.

Cât despre faptul că "în anul **1212** se pomenește despre „CETATEA TIMIȘULUI” (Castrum Temesiensis⁶) într-un document al regelui Andrei II (apud Octavian LEȘCU²)", este vorba doar de **o confuzie** care a fost clarificată deja convingător în 1966 / 1969²²: documentul în cauză se referă la o localitate din fostul comitat medieval maghiar Pozsony, azi pe teritoriul Republicii Slovace, și nu are nici o legătură cu orașul Timișoara²³.

Cum "*vechimea certă a unei localități este considerată însă după prima ei atestare într-un izvor istoric*"¹⁹, deci **1266**, vârsta atestată documentar a municipiului Timișoara este de exact **741** de ani²⁴.

7 NUME, 6 GREȘELI !

Trebuie să recunosc că performanța [Web Site-ului primăriei Timișoara*](#) va fi extrem de greu de egalat în viitor; **din cele 7 denumiri nominalizate ale orașului Timișoara nu mai puțin de 6 sunt greșite!** Este vorba de Zambara, Tibiscum, Beguey, Temesiensis, Temesvar, Temesburg. Doar numele în limba română este scris corect drept Timișoara!

Să începem cu greșelile care sunt evidente: *Temesvar (Temesburg)*. Oare de ce varianta în limba germană este trecută în paranteză lângă cea maghiară? Mister!

Varianta corectă în limba maghiară a numele orașului Timișoara este *Temesvár* (obligatoriu cu accent acut pe *a / á*) iar în limba germană este *Temeschburg*²⁵, denumire care datează din **1396**. Autoritățile imperiale habsburgice / austro-ungare au folosit și *Temeschwar*, *Temeswar*, denumiri care s-au încetățenit în uzul curent chiar dacă doar germanizează numele maghiar *Temesvár*. Oricum, varianta *Temesburg* folosită pe pagina Web a primăriei Timișoara este incorectă din punct de vedere ortografic²⁶.

Este de neînțeles de ce pe Web Site-ul primăriei nu se menționează și variantele în limbile sârbă (**Temišvar / Темишвар**) și bulgăară (**Тимишvár**) pentru numele orașului Timișoara.

Denumirile *Zambara (Dacia) / Tibiscum (sub Romani) / Beguey (până la 1212) / Temesiensis* ridică probleme complexe. De aceea, le voi analiza pe rând.

* <http://www.primariatm.ro/timisoara/index.php>

TEMESIENSIS

În schimb pe Web Site-ul primăriei ni se oferă semidoct *Temesiensis* drept variantă a numelui Timișoarei în limba latină. Acest nume nu este corect pentru că *Temesiensis*²⁷ înseamnă *Timișului* și nu Timișoara. Probabil confuzia a apărut de la *Castrum Temesiensis* care, ad litteram, înseamnă "castrul Timișului" (din limba maghiară, *Temes* se traduce drept *Timiș*) iar sub această denumire apare la început Timișoara în documentele medievale. Doar în 1307 apare *Temeswar*, mai apoi "*villa* (satul) *Themeswar*" (13.07.1315) și "*cives de Temesuar*" (9.02.1342)²⁸. *WAR/VAR* este sufixul maghiar *VÁR*²⁹ scris în limba latină. De fapt, acest *VÁR*, care este chiar echivalentul latinului *castrum*, îl vom regăsi în limba română drept sufixul *OARA*.

În orice caz, dacă se dorea menționarea numelui orașului Timișoara și în varianta sa latină, trebuia utilizat *Temesvariensis* (formă certificată istoric) ori, în cel mai rău caz, *Timisoariensis* (formă artificială, neîntâlnită în documentele medievale).

BEGUEY (până la 1212) / LOCALITATEA BEGUEY

- (Octavian LEȘCU) *În timpul năvălirilor barbare, mai ales de către avari [sic!], în locul „CASTRULUI ZAMBARA” [fals!], care se ruina, se ridică localitatea „BEGUEY” [fals!] numire luată de la râul Beghei.*
- (Octavian LEȘCU) *Locul unde s-a zidit centrul militar important „ZAMBARA” [fals!], mai apoi „BEGUEY” [fals!] a fost ales din motive și calcule strategice și nu la întâmplare, fiind situat la confluența râurilor Timiș și Beghei.*

O primă observație; **dacă** ar exista vreun document ori vreo altfel de dovadă (arheologică ori de altă natură) cât de mică referitoare la denumirea de Beguey, care s-ar fi folosit până în 1212, atunci am asista la o redefinire a vârstei municipiului Timișoara. Dar nu există un astfel de indiciu pentru că **o localitate numită Beguey nu a existat** vreodată în decursul istoriei! Avem de-a face cu o uriașă "confuzie", pentru a mă exprima eufemistic, datorată faptului că în cultura română zburdă nestingherit sarabanda citărilor aproximative, fără indicarea și verificarea surselor primare de informații.

În istoriografie "confuzia" apare în 1779 la Francesco GRISELINI³¹ - "*Zambara purta numele de Bequey (sic!)³² de la râul Bega (Begh în textul original - n.m.), care trece pe acolo*" - de la care se propagă rapid atât în cultura occidentală³⁴ (1785) cât și în cea bănățeană prin *Monografia orașului liber crăiesc Timișoara*³⁵ a lui Johann Nepomuk PREYER din 1853. Iar numărul celor care, de-a lungul timpului, au preluat necritic această informație - fără nici măcar să se deranjeze să citeze sursa! - este de-a dreptul impresionant: Johann Heinrich SCHWICKER (1872)³⁶, Iosif KNEZY (1921)³⁷, Franz BINDER (1934)³⁸, Nicolae ILIEȘIU (1943)³⁹, Cornel GROFȘOREAN (1946)⁴⁰, Emanuil UNGUREANU⁴¹ etc⁴².

Nicolae BOLOCAN, primul traducător integral al operei venețianului în limba română în 1925⁴³, merge chiar mult mai departe decât Grisellini. Nu doar că acceptă identificare Bequey ≡ Timișoara propusă de acesta dar chiar forțează textul pe care îl traduce: "*Gloatele (sic!) lui Arpad ... ar fi ajuns în ținutul orașului Bequey*³⁸ (sic!)" iar la nota 38 menționează că *Bequey* este "*Timișoara de acuma*". Ori este clar că Grisellini nu vorbește niciunde de "*ținutul orașului Bequey*" ci doar de "*Gegend von Bequey*" / "*ținutul (sau regiunea - n.m.) de la Bequey*" iar identificarea acesteia cu Timișoara o face doar prin intermediul unei notei.

În final, asistăm chiar la paradoxul ca sursa primară³¹ a acestei informații greșite - i.e. Grisellini - să fie certificată, în a doua traducere în limba română⁴⁴ a cărții sale (1984), chiar de editor / traducător (istoricul Costin FENEȘAN), cel care publică necritic informația conform căreia "*ținutul de la Bequey*" este "*În prezent, Timișoara!*" Și astfel, după două secole, cercul se închide frumos fără ca nimeni să fi analizat vreodată, în vreun fel, veridicitatea afirmației făcută de Grisellini în 1779.

Cuvântul *Beguey* se întâlnește **o singură dată**⁴⁵ în documentele istorice primare; în capitolul 44 (XLIV), intitulat *De insula Danubii / Despre insula Dunării*, din ceea ce în cultura română este cunoscut drept *Gesta Hungarorum* a notarului anonim al regelui Bela⁴⁶. Aici este foarte clar că este vorba de "*ad partes Beguey*", tradus de Gheorghe POPA-LISSEANU ca "*în părțile (de la) Beguey*"⁴⁶ iar de Grisellini³¹ drept "*in die Gegend von Bequey (sic!) / în ținutul (sau regiunea - n.m.) de la Bequey*" dar prin care trebuie să înțelegem, de fapt, "*în părțile regiunii de la râul Bega*"⁴⁷. Ungurii conduși de Zuard, Cadusa și Boyta au rămas timp de două săptămâni aici după ce traversaseră râul *Tysciam* / *Tisza* la *Kenesna* / *Kanizsa* (azi, Kanijiza, RS) și "*fluuium Seztureg*"⁴⁸ la începutul anului 934⁴⁹. Întreaga acțiune contra lui Glad narată de Anonymus are loc doar strict în partea de vest și în colțul sud-vestic al câmpiei Banatului. Oricum, este foarte clar că în *Gesta Hungarorum* nu este vorba de nici o localitate / castru / cetate / etc. numită *Beguey* ci de regiunea dinspre confluența cu Tisza a râului Bega, la mai bine de 40 km vest de Timișoara⁴⁷.

TIBISCUM (sub Romani⁵⁰)

- (Octavian LEȘCU) *Nu se poate ști cu precizie [fals!] dacă această localitate (i.e. Zambara - n.m.) sau alta, întemeiată de către romani s-a numit mai târziu TIBISCUM [fals!]. În orice caz este foarte probabil [fals!] că acest din urmă oraș, numit „MUNICIPIU” [sic!] pe un document contemporan [sic!], este la originea Timișoarei de azi [fals!].*

Un *municipium* roman nu poate fi numit astfel decât pe un document antic dar în cazul *municipium*ului Tibiscum acesta nu există. În fapt, este vorba de o inscripție epigrafică⁵¹, găsită și descrisă de Luigi Ferdinando MARSIGLI⁵² la începutul secolului XVIII, care certifică faptul că Tibiscum-ul a avut rang de *municipium* în cadrul Imperiului Roman.

DI. Octavian LEȘCU afirmă negru pe alb că este "foarte probabil" ca la originea orașului Timișoara să se afle *municipium*ul Tibiscum. Această afirmație este o prostie monumentală⁵⁴ pentru că singurul *municipium* Tibiscum este localizat lângă Jupa, la 6 km nord de Caransebeș, jud. Caraș-Severin. Și asupra acestei realități există un consens deplin între toți istoricii / arheologii contemporani.

Anumite probleme de geografie istorică au existat dintotdeauna dar marea "vălvătaie", izbucnită odată cu publicarea⁵⁶ tezei celor două Tibiscum-uri de către Ioan Dimitrie SUCIU [* 3.08.1917, Sărăzani, jud. Timiș; † 1982] în iulie 1976, s-a dovedit un simplu foc de paie până la urmă. Suciul a susținut constant în lucrările sale^{56, 57} de după 1976 că în Banat au existat două Tibiscum-uri: unul la Jupa și celălalt la Timișoara. Extrem de rapid, chiar anul următor, teza celor două Tibiscum-uri a primit o replică⁵⁸ de la Petru BONA și Richard PETROVSZKY. Aceștia au "tocat mărunț" fiecare argument invocat de Suciul în favoarea tezei sale și au reușit să le infirme ori să le discrediteze⁵⁹ pe toate⁶⁰. **Concluzia** lor este clară; a existat un singur antic Tibiscum (localizat la Jupa) și acesta nu poate fi identificat cu prezențele de locuire romană și postromană de pe raza orașului Timișoara.

Imediat, chiar în același an 1977, în ajutorul lui I. D. SUCIU a sărit Constantin RĂILEANU⁶³, "un mai mult decât pasionat amator", după cum a ținut să-l caracterizeze și în scris⁶⁴ regretatul Florin MEDELEȚ atunci când a putut s-o facă în 1993. Răileanu a încercat să infirme⁵⁹ că traseul Lederata - Tivisco de pe Tabula Peutingeriana⁶⁵ este drumul de la Ram(a) la Jupa și, în același timp, s-a străduit să demonstreze⁵⁹ că acest traseu este, de fapt, drumul de la Ram(a) la Timișoara⁶⁶. Iar pentru asta nu a precupețit nimic, nici chiar să invoce drept argumente toponimice obscure⁶⁷ din sec. XVIII-XIX! Dar în această manieră putem demonstra chiar orice! Înclusiv că Timișoara se află localizată pe partea invizibilă a Selenei.

Oricum, până în acest moment, nu există nici o dovadă epigrafică descoperită pe raza orașului Timișoara care să certifice că aici ar fi existat un castru / localitate romană cu denumirea Tibiscum⁶⁸. Iar până când o astfel de dovadă nu va fi descoperită, putem afirma liniștiți, fără nici o urmă de îndoială, că Timișoara nu are nici o legătură cu anticul Tibiscum.

ZAMBARA (Dacia)

- (Octavian LEȘCU) *Pe locul unde se află astăzi Timișoara se crede [cine?] că se găsea încă de pe vremea dacilor o localitate numită ZAMBARA [fals!]. Istoriograful [fals!] Ptolomeu pomeneste acest nume [fals!] în secolul al doilea înainte de Cristos [fals!]. Nu se poate ști cu precizie dacă această localitate sau alta, întemeiată de către romani s-a numit mai târziu TIBISCUM.*

Pentru cultura română și această "confuzie" identitară Zambara ≡ Timișoara își are rădăcinile tot în opera⁶⁹ lui Francesco GRISELINI: "Geografii mai amintesc și de un alt oraș, Zambara (sic!), despre care unii afirmă că după ce a schimbat mai multe nume - ar fi Timișoara de astăzi." Dar, în acest caz, este sigur că și Griselini a preluat "confuzia" deoarece printre geografii de care amintește în cartea sa se numără⁷⁰ și Ioannes SEVERINUS⁷¹, cel care făcuse deja această presupunere în 1770⁷². Dar, doar de la Griselini, pe filiera cunoscută deja - Preyer / etc. - această identitate Zambara ≡ Timișoara s-a tot răspândit pentru a ajunge nu doar pe Web Site-ul primăriei Timișoara ci chiar și în articole științifice pretins serioase⁷³.

Prima problemă a d-lui LEȘCU este că **Zambara**, de fapt, **nu a existat vreodată**. O localitate cu acest nume nu e citată în nici o sursă antică și nu există nici o dovadă epigrafică care s-o certifice. Iar lucrul era știut deja în 1931 când Gheorghe POSTELNICU afirmă clar că "Despre Zambara nu se pomeneste nimica (în sursele antice - n.m.) și probabil că e numai numele schimonosit al Zurobarei"⁷⁴. Iar unul dintre cei care au alterat numele este chiar Francesco GRISELINI. Acesta modifică în **Zambara** forma **Zanbara** pe care o găsisese la Ioannes SEVERINUS. Iar de unde a luat Severinus forma **Zanbara** nu putem ști pentru că el nu specifică acest lucru în cartea sa.

Nici Claudius Ptolemaeus Pelusiensis⁷⁵ nu amintește de o localitate **Zambara** ci de una numită **Zurobara**⁷⁶! Ea este menționată în capitolul 8 din Cartea a III-a a lucrării sale intitulată *Geographike Syntaxis*⁷⁷ fiind una dintre cele mai importante 44 de localități ale Daciei. Zurobara este pomenită doar aici și acest lucru este singura dovadă⁷⁸ pe care o avem despre existența ei. Coordonatele date de Ptolemaeus pentru Zurobara - 45°40' / 45°40' - o poziționează undeva în Banat, în apropiere de râul **Tibiscus**⁸⁰ (Tisza - n.m.). În 1851, William

HAZLIT menționează că "ZUROBARA, a town of the Biephi⁸¹, in Dacia, on the s.(outh) mouth of Marisus (Mureș - n.m.) fl.(umen), above its junction with Tibiscus (Tisza⁸⁰ - n.m.) fl.(umen)"⁸³. Dar, în 1924, Vasile PÂRVAN afirmă clar că localizarea ei este "*necunoscut(ă)*" dar arată că este "*pus de Ptolemaeus în NV Banatului*"⁸⁴. Și așa a rămas și pentru specialiștii de astăzi: localizată undeva în Banat, dar NEIDENTIFICATĂ ÎNCĂ⁸⁵. Iar a pune problema sub forma "*o ipoteză care nu poate fi neglijată este aceea că Timișoara ar fi o dezvoltare a străvechii Zurobara, fapt neconfirmat încă de nici un izvor de orice natură, dar nici infirmat de vreunul din ele*"⁸⁶ este nu doar un atentat la logică ci și un neadevăr pentru că Ptolemaeus este faimos pentru greșelile și confuziile pe care le face constant în *Geographike Syntaxis*.

CONCLUZII

Aceste false informații referitoare la numele orașului Timișoara tronează pe Web Site-ul primăriei încă din 2002. Prin simpla lor apariție aici ele au fost certificate drept adevărate prin chiar autoritatea instituției numită Primăria Timișoara. Este trist că nimeni nu a sesizat aceste greșeli până acum și astfel ele au avut timp să se autoreproducă în voie pe Internet prin simplă preluare necritică. Nimeni în lumea asta mare nu va crede că Primăria unui oraș nu cunoaște nici măcar numele pe care l-a avut localitatea de-a lungul istoriei!

Iar faptul că partea de istorie a Web Site-ul primăriei Timișoara a fost încredințată unui plagiator semidocț ca Octavian LEȘCU, iar acesta a fost recompensat apoi cu diploma de excelență⁸⁷ a municipiului Timișoara pentru "*întreaga activitate și promovarea imaginii Timișoarei*", arată fără echivoc, încă o dată, de parcă mai era nevoie!, confuzia criteriilor valorice în care se complace primăria condusă de Gheorghe CIUHANDU și echipa sa (Adrian ORZA, Dorel BORZA, Ioan COJOCARI etc.).

NOTE:

1. Toate observațiile [fals!], [sic!] și [cine?] îmi aparțin.
2. Informațiile postate în această secțiune sunt copiate ad litteram din cartea lui Octavian LEȘCU, *Ghidul orașului Timișoara de-a lungul timpului 1900-2000*, Agenția de Publicitate LEXUS s.r.l., Timișoara, 2001, 158 pagini; p. 11.
3. **semidocț**, ~ă [Atestare: Ion GHICA, *Convorbiri economice*, Edițiunea a treia. Vol. I-III. București, Editura Librăriei Socec & Comp., 1887; vol. I, p. 187 / Plural: ~cți, ~e / Etimologie: *semi* + *doct* confer italianescul *semidotto*]
- 1-2 **substantiv masculin și feminin, a** (Persoană) care are o cultură superficială (dar se crede cultă) Sinonim: (rar) semiintelectual (1-2).
- 3 **a** (Despre atitudini, manifestări, creații etc. ale oamenilor) Care denotă, trădează o cultură superficială (în ciuda pretențiilor) (apud MDA⁴, vol. IV, p. 429).
- plagiator**, ~oare, **substantiv masculin și feminin, a** [Atestat: I. GHEREA (C. DOBROGEANU), *Studii critice* (I-III). Volumul I, edițiunea 2-a, București, Editura Librăriei Socec & Comp., 1890, p. 146 / Pronunțat: ~gi -a ~ / Plural: ~i, ~oare / Etimologie: *plagia* + *tor*] (Rar la feminin) **1-2** (Persoană) care plagiază (**1**) Sinonim (învechit) **plagiator (1-2)** (apud MDA⁴, vol. III, p. 1079).
- plagia** **verb tranzitiv** [Atestat: I.(ordache) GOLESCU, *Condica limbii rumînești*. Alcătuită de dumnealui ... [manuscris în șapte volume, circa 1832; Biblioteca Academiei Române, cotele 844-850] / P: ~gi -a / Pzi: ~iez / Etimologie: francezescul *plagier*]
- 1** A copia sau a-și însuși întocmai, în întregime sau în parte, ideile, operele literare, artistice sau științifice ale altcuiva, prezentându-le drept creații personale.
- 2** (Rar) A reproduce întocmai, mecanic. Sinonim *a imita* (apud MDA⁴, vol. III, p. 1078).
- 4.** MDA = *Micul dicționar academic (MDA)*, Academia Română, Institutul de lingvistică "Iorgu Iordan-Al. Rosetti", Editura Univers Enciclopedic, București;
 - volumul I, Literele A-C, 2001, 776 pagini, ISBN 973-8240-69-7;
 - volumul III, Literele I-Pr, 2003, 1248 pagini, ISBN 973-637-034-8;
 - volumul IV, Literele Pr-Z, 2003, 1408 pagini, ISBN 973-637-036-4.
- 5.** (Dr.) Nicolae ILIEȘIU, *Timișoara. Monografie istorică*, Editura G. Matheiu, Timișoara, 1943, vol. I, 446 pagini.
- 6.** În textul original nu este *Castrum Temesiensis* ci "*a castro temesiensi exemtam*" / scos de sub stăpânirea castrului Temes. Dl. Octavian LEȘCU are uriașe probleme cu citarea corectă!
- 7.** **castru** **substantiv neutru** [Atestare: P. Vergilius Maro, *Opere complete*, Partea I: *Aeneis*. Traducere în formele originale de George COȘBUC. București, Editura Librăriei C. Sfetea, 1896, p. 99 / Plural: ~le / Etimologie: latinescul *castra, -rorum*] Tabără romană întărită (apud MDA⁴, vol. I, p. 398).
- 8.** Câți de mulți ani *peste*? 2, 10, 25, 50?
- 9.** 2002 (anul în care a fost lansat Web Site-ul primăriei) - 730 = 1272.

10. Regesta: *Stephanus ... junior rex Hungariae*¹¹, *Dux Transilvaniae, Dominus Cumanorum*, donează comitelui Parabuch (*Parabuch comes*), pe lângă alte domenii feudale, și pământul numit Rety al cetății Timiș (terra *Castri de Tymes, Rety* vocatam) precum și pământul numit Bobda (*Popth*) care se află în comitatul Timiș (terra *Popth* vocata, quae iacet in *Comitatu Tymisiensis*) și din care jumătate a fost al udvornicilor¹² regali, iar cealaltă jumătate a fost al oamenilor cetății Timiș (*Castrensium de Tymes*).

Data: 1266.

11. István al V-lea (*V. István* în limba maghiară) [* ~1239-40; † 6.08.1272], încoronat în 1262 drept "junior rex / regele cel tânăr" al Ungarie, din 12.05.1270 singur rege al întregului regat medieval ungar.

12. udvornic = "nume dat țăranilor din Trans.(ilvania) care, în schimbul anumitor privilegii și imunități fiscale, datorau serviciul militar pedestru, la chemarea regelui" [D.(an Amedeu) L.(ĂZĂRESCU)¹³] sau "slugi de curte" (Țintă¹⁴) ori "țărani dependenți ... (care) proveneau din rîndurile prizonierilor de război, al robilor eliberați, dar mai ales din rîndurile țăranimii sărăcite. Aceștia îndeplineau diferite munci servile la cetate sau pe domeniu: grăjdari, cărauși, lemnari, brutari, cizmari, pescari etc., nu aveau gospodării proprii fiind întreținuți din veniturile domeniului" (Țintă¹⁵).

13. Ovid SACHELARIE, Nicolae STOICESCU et all, *Instituții feudale din țările române. Dicționar*, Editura Academiei RSR, București, 1988, 582 pagini; p. 483.

14. Aurel ȚINTĂ, *Timișoara în orînduirea feudală*, publicat în *Timișoara 700 - pagini din trecut și de azi*, Ștefan PASCU, Ioan ZAHIU & Aurel ȚINTĂ et all, Timișoara, 1969, 428 pagini; p. 41.

15. Aurel ȚINTĂ, *Contribuții la cunoașterea începuturilor Timișoarei*, publicat în revista *Orizont*, anul XX, septembrie 1969, nr. 9 (185), paginile 23-32; p. 32.

16. Regesta: Béla al III-lea [* 1148; † 1196], regele Ungariei [1172-1196], întărește testamentul lui Caba. Acesta, după moartea sa și a soției sale *Edlelmes*, lăsa moștenire toate bunurile sale mănăstirii Sfântul Martin din Pannonhalma, Ungaria. Printre martori se numără și *Pancracius comes Temissiensis* (în textul original *Pancract? comes temissiensis - n.m.*).

Data: circa 1173 - 1175 (sau: circa 1177, 1177, ante 1181, etc.).

Datarea acestui document ridică probleme pentru că nu există o dată certă trecută în el iar datarea sa se face în funcție de analiza și interpretarea amănuntelor existente în text. Cu ocazia publicării sale, WENZEL Gusztáv l-a datat "1173-1175" dar SZENTPÉTERY Imre îl datează "circa 1177" în deceniul trei al secolului trecut iar în 1997 GYÖRFFY György îl datează "1177". S-ar putea ca o analiză mai temeinică a documentului să producă chiar surprize!

-WENZEL Gusztáv, *Codex Diplom.(aticus) Arpadianus Continuatus - Árpádkori új okmánytár*, A M.(agyar) Tud.(ományos) Akademia Tört.(énettudományi) bizottmánya megbízásából közzé teszi WENZEL Gusztáv, M.(agyar) Akad.(emia) rendes tag, Első Kötet (vol. I) 1001-1235, Pest, 1860, p. 69-70.

-SZENTPÉTERY Imre, *Az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke (1272-ig) - Regesta regum stirpis Arpadianae critico-diplomatica*, Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, tom I (1001-1270), 1923-1930, XIII, 576 pg.; tom II (1. füzet) (1255, 1270-1301, [1255-1272]), 1943, VII, 194 pg.; tom I, nr. 128.

-GYÖRFFY György (főszerkeztő; szerkeztő SOÓKY Andrea; munkatársak CSUKOVITS Eniko, JÁNOSI Monika, TRINGLI István): *Árpád-kori oklevelek 1001-1196 - Chartae antiquissimae Hungariae*, Budapest, 1997, 147 pg., ISBN 963-506-124-2; p. 81.

17. *Pancracius* trebuie tradus în limba română ca *Pancratie* (apud Cristian IONESCU, *Dicționar de onomastică*, Editura Elion, 2001, 448 pagini, ISBN 973-8362-00-8; p. 306) și nu drept *Pancrațiu* cum este menționat peste tot.

18. comitatele regale medievale maghiare luau naștere doar în jurul unor centre militaro-administrative în care se aflau și organele de conducere ale comitatului.

19. Cum se susține în *Timișoara 700 - pagini din trecut și de azi*, Ștefan PASCU, Ioan ZAHIU, Aurel ȚINTĂ et all, Timișoara, 1969, 428 pagini; p. 40.

20. idem, nota 6: *Documente privind istoria României, veacul XI, XII și XIII, C. Transilvania*, vol. I, 1951, p. 6.

21. Dan GHINEA, *Enciclopedia geografică a României*, ediția a II-a, Editura Enciclopedică, București, 2000, 1456 pagini; p. 1297.

Vasile DUDAȘ (coordonator), Ioan HAȚEGAN, Sorin BERGHIAN, Constantin C. GOMBOȘ, Mariana CERNICOVA, *Din cronologia județului Timiș*, Editura Marineasa, Timișoara, 2004, 516 pagini, ISBN 973-631-134-1; p. 17 (apud Ioan HAȚEGAN).

22. Aurel ȚINTĂ, Marius BIZEREA, Al. RUSU, C. RUDNEANU, *Daten zur Entstehungsgeschichte Temesoars* publicat în *Forschungen zur Volks- und Landeskunde*, vol. IX, 1966, Sibiu; p. 115.

Țintă¹⁵, p. 26-29.

23. Țintă¹⁵, p. 29, face o observație interesantă dar, în acest moment, nu știu și cât de adevărată; când este vorba de *Tymes* în documente primare este vorba de *Timiș* iar când este vorba de *Temes* este vorba de localitatea din fostul comitat medieval maghiar Pozsony, azi aflat pe teritoriul Republicii Slovace. Dacă Aurel ȚINTĂ chiar are dreptate, atunci ar trebui să reconsiderăm chiar faptul că *Pancracius* a fost comite de Timiș cu toate că un

comitat *Temes* în N-NV regatului medieval maghiar nu se cunoaște. Oricum, acest aspect merită aprofundat într-un studiu separat.

24. în 2007.

25. Gerhardt HOCHSTRASSER, *Historische und Philologische Untersuchung des Ortsnames Temeschburg - Temesvár - Timișoara*, Editura Eurobit, 2001, 72 pagini; p. 7.

26. Litera **Ş** din limba română are drept echivalent în limba maghiară pe **S** iar în limba germană pe **SCH**. Românescul **S** este reprezentat de **SZ** în limba maghiară și de **SS** / **ß** în limba germană.

27. Metoda cea mai comună de a obține un adjectiv toponimic în limba latină este de-a adăuga *-(i)ensis* ca sufix al unui substantiv propriu de tipul localitate, regiune etc. Deci, *Temesiensis* = *Temes* + *iensis* = *Timiș* + *ului* = *Timișului*.

28. Din păcate, încă așteptăm un studiu serios asupra Timișoarei în secolele XII-XVI.

29. Sufixul **VÁR** nu este preluat de maghiari "*de la celți prin franci*" (Munteanu³⁰, p. 91) ci el este preluat "*din limba iraniană medie*" (Hochstrasser²⁵, p. 7, 15-28) de strămoșii ungarilor cu aproape două milenii în urmă.

30. Vasile V. MUNTEANU, *Contribuții la istoria Banatului*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1990, 288 pagini.

31. Franz GRISELINI, *Versuch einer politischen und natürlichen Geschichte des temeswarer Banats in Briefen an Standespersonen und Gelehrte*, vol. I-II, Berlageben Johann Paul Kraus, Wien, (1779) 1780, VI + 302 pagini + 135 pagini + 8 planșe + 1 hartă; Erster Theil (vol. I), p. 14: "*Zambara führte den Namen Bequey (sic!)*³² *von dem vorbeifliessen den Flusse Begh*" și p. 15: "*weren in die Gegend von Bequey (sic!)*³² *gesommen (37)*" iar nota (37) *ist Temeswar*.

Griselini, care cunoștea opera lui Anonymus Notarius⁴⁶ încă de la prima publicarea a acesteia în 1746³³, îl indică expres pe acesta drept sursă a informațiilor sale pentru pasajul în care povestește expediția trupelor de sub comanda lui Zuard, Cadusa și Boyta contra lui Glad (nota 14, p. 36-37).

32. *Bequey* este doar o variantă greșită a lui *Beguey* și a fost inventată de Griselini în 1779. Acesta a copiat greșit *Bequey* în loc de *Beguey* din prima ediție a lucrării lui Anonymus Notarius în epoca modernă publicată în 1746 (Griselini³³, p. 36, nota 36). Nu am avut acces la această ediție dar am consultat-o pe cea publicată 20 de ani mai târziu în *Scriptores rerum hungaricarum veteres, ac genuine, cure et studio Joannis Georgii Schwandtneri*, vol. I-III, Tyrnaviae, Typis Collegii Academici Societatis Jesu, MDCCLXV (1765), 694 + 458 + 380 pagini; Pars prima (vol. I), I. *Anonymi Belæ regis Notarii Historia Hungarica de septem primis ducibus Hungariæ*, Caput XLIV. *De insula Danubii*, p. 44: "*Ex hinc egressi ad partes Beguey, pervenerunt*".

33. Francesco GRISELINI, *Încercare de istorie politică și naturală a Banatului Timișoarei*, prefață, traducere și note de Costin Feneșan, Editura Facla, Timișoara, 1984, 336 pagini + o hartă (ediția a II-a revăzută, Editura de Vest, Timișoara, 2006, 316 pagini + o hartă, ISBN (10) 973-36-0422-4, ISBN (13) 978-973-36-0422-8), p. 36, nota 36: "*Historia ducum Hungariae cap. XLIV in des M(? - n.m.) v. Schwandner Scriptorum Rer. Hungaricar. Fol.(io), Leipzig (Lipsiae - n.m.), 1746, tom. I, pag. 28*".

34. J.(ohann) H.(ermann) D.(IELHELM), *Antiquarius des Donau-Stroms oder Ausführliche Beschreibung dieses berühmten Stroms, von seinem Ursprung und Fortlauf: bis er sich endlich in das schwarze Meer ergießet; nebst allen daran liegenden Festungen, Städten, Marktflecken, Dörfern, Klöstern und hineinfließenden Flüssen; bis verfllossene 1784. Jahr accurat beschreiben; Zum Nutzen der Reisenden und andern Liebhabern zusammen getragen und ans Licht gestellt*, Frankfurt am Mayn, 1785, bey den Gebrüdern van Düren, S 878 (pagini) (mit zwey Landcharten); p. 705: "*Temesvar (Temesvarium, Temesium, Zambara, Bequay (sic!), Temesburg)*" (apud Hochstrasser²⁵, p. 43).

35. Johann N. PREYER, *Monographie der königlichen Freistadt Temesvár / Monografia orașului liber crăiesc Timișoara*, Editura Amarcord, Timișoara, 1995, 302 pagini + 2 hărți, ISBN 973-96667-6-0; p. 150: "*În perioada avarilor, Zambara (Timișoara) pare să se fi numit Beguey*".

36. Joh.(ann) Heinr.(ich) SCHWICKER (János Henrik), *Geschichte des Temeser Banats*, zweite ausgabe (ediția a II-a), Ludwig Aigner, Pest, (Pleitz' Buchdruckerei in Gr.(oss)-Becskekerek), 1872, 470 pagini; p. 27: "*Zambara führte den Namen Beguey von vorbeifließenden Flusse Beg*".

37. (Lt. colonel) Iosif KNEZY, *Istoricul cetății Timișoara. Perla Banatului. Cu diferite gravuri și 3 hărți*, Ediția I, Timișoara, 1921, 104 pagini; p. 10: "*Pe timpul Avarilor Zambara-Timișoara să numia Beguey*".

38. (Oberst b. R.) Franz BINDER, *Alt-Temeswar. Geschichtliche Entwicklung - Historische Bauwerke Gebäude und Denkmäler - Das Volksschulwesen*, Verlag der Deutschen Buchshandlung, Timișoara - Temeswar, 1934, 144 pagini; p. 14: "*Zur Zeit der Awaren soll Zambara, Bequey (sic!), nach dem Flusse Begh oder Bega genannt worden sein*".

39. Ilieșiu⁵, p. 7: "*În timpul năvălirilor barbare, mai ales sub Avari, în locul castrului Zambara, care se ruinase, se ridică localitatea Beguey -, numire luată de la râul Beghei. ... Notarul anonim al regelui Bela, în cronica sa arată că locuitorii Banatului în sec. IX erau Cumani, Bulgari și Vlahi. Vlahii, care locuiau în părțile Begueyului (s.m.) au fost supuși de Zuardu, Cadusa și Boyta -, conducători maghiari, trimiși de Árpád. Iată deci că locuitorii Timișoarei (s.m.) au fost Români*". Este clar că aici Ilieșiu face doar o asociere forțată, fără a avea nici un argument, între "părțile Begueyului" și Timișoara.

40. (Dr.) C. GROFȘOREAN, *Banatul de altă dată (sic!) și de totdeauna. Sinteza problemelor istorice și social-politice*, Editura "Helicon" Institut de arte grafice, Timișoara, 1946, 77 pagini; p. 18: "Că cetatea veche avară, Beguei, ori cea romană: Zambara (Zurobara), Timișoara de azi, a mai existat oare, nu se știe".
41. Emanuil UNGUREANU, *Origina (sic!) și trecutul orașului Timișoara. Monografie*, Institutul de arte grafice "Cartea Românească" - sucursala Timișoara, fără an, 36 pagini; p. 4.: "... dela Goți a căpătat **Civitas-Romana** – Timișoara de astăzi – numele de "**Zambara**", – iar râul Beghei de astăzi, numele de "**Begvei**"."
42. Sunt sigur că lista este mult mai lungă și cuprinzătoare!
43. Francisc GRISELINI, *Istoria Banatului Timișan*, Traducere din limba germană de Nicolae Bolocan, Asociația culturală din Banat, Editura Tipografiile Române Unite, București, 1926, 320 pagini + 5 hărți; p. 10.
44. Francesco GRISELINI, *Încercare de istorie politică și naturală a Banatului Timișoarei*, ediția a II-a (prefață, traducere și note de Costin Feneșan), Editura Facla, Timișoara, 1984, 336 pagini + o hartă; p. 36: "*Zambara (sic!) purta (nu este clar și când! - n.m.) numele de Bequey (sic!) de la râul Bega, care trece pe acolo*"; "*în ținutul de la Bequey³⁷ (sic!) / (nota) ³⁷ În prezent, Timișoara*" (notă 37 este o notă Griselini - n.m.).
45. Documentele istorice de la începutul sec. XIV - în 1406, 1408/1409 și 1411 - menționează în comitatul Timiș nu mai puțin de trei localități *Begenye* care au fost localizate în zona Sânmihaiu Român ori în zona Dinaș - Cenei (Hochstrasser²⁵, p. 46).
46. Anonymus Notarius, *Gesta Hungarorum. Faptele Ungurilor* (traducere, prefață, introducere și note de G. Popa-Lisseanu), ediția II (bilingv latin-român), Editura Mentor, București, 2000, 144 pagini, ISBN 973-98955-9-x; p. 61 / p. 120.
47. În studiul meu "*... ad partes Beguey ...*"* sunt disponibile mai multe amănunte clarificatoare asupra aspectelor ridicate de înțelegerea corectă a capitoului referitor la spațiul bănățean din cronica lui Anonymus.
48. Identificarea râului *Seztüreg* prezintă dificultăți majore⁴⁷.
49. Alexandru MADGEARU, "*Gesta Hungarorum*" despre prima pătrundere a ungarilor în Banat, publicat în *Revista Istorică*, Serie Nouă, tom 7, nr. 1-2, 1996, paginile 5-22; p. 8.
50. De ce este scris cu majusculă substantivul comun la plural **romani** este un mister pentru mine. Poate pentru că cei care au construit Web Site-ul de zeci de mii de euro al primăriei Timișoara nu cunosc prea bine limba română?
51. Doina BENEĂ, Petru BONA, *Tibiscum*, Editura Museion, București, 1994, 154 + 58 pagini, ISBN 973-95902-6-8; p. 23, 76.
- Este vorba de un altar onorific ridicat în anul 260 de către "*ordo municipii Tibiscensium*" în cinstea împărătesei Julia Cornelia Salonina, augusta soție a împăratului Publius Licinius Egnatius GALLIENUS [*~218; † -.09.268, Mediolanum]:
CORNELIAE	Corneliae
SALONINAE	Saloninae
AVG. CONVGI	Au[g(ustae)] coniugi
GALLIENI A.CN.	Gallieni Aug(usti) n(ostri)
ORDO MVNI.	ordo mun(icipii)
TIB. DEV. NVM.	Tib(iscensium) dev(otus) num(ini)
MAIESTATIQ. EIVS	maiesta[t(ique)] eius
52. Luigi Ferdinando, conte MARSIGLI / Marsili / Marsilly / Marsily / etc. [* 10.07.1658, Bologna; † 1.11.1730, Bologna] a fost reprezentantul habsburgilor în comisia de stabilire și trasare a granițelor cu Imperiul Otoman după tratatul de la Karlowitz / azi, Sremski Karlovci, RS (13.11.1699-26.01.1700). În această calitate, în toamna lui 1700, Marsigli se află de câteva ori în zona de est a Banatului, atingând chiar Porțile de Fier. Între noiembrie 1700 și martie 1701 el campează în tabara militară de la confluența râului Bistra cu Timișul (apud Stoye⁵³). Cu această ocazie descoperă primul locația anticului Tibiscum dar fără să-l și identifice (a crezut că este vorba de un *Municipium Tiberiense / ville municipale de Tiberium* de care nu mai auzise până atunci). Aici descoperă altarul onorific în cinstea împărătesei Julia Cornelia Salonina, pe care îl găsește "*ad confluentes Temes et Bistram in Banatu Temesoariensi*" (ed. I) / "*penes confluum Temis et Bistra fl. fl. (sic!) in Banata Temisoariensis*" (ed. II, vol. II, p. 134 bis, Tab. 56). Desenul altarului și inscripția vor fi publicate la Amsterdam, în 1726, alături de alte schițe de monumente, ruine, castre și inscripții pe care Marsigli le-a identificat în periplul său sud-est european, în volumul al doilea al cărții sale *Danubius Pannonico - Mysicus, Observationibus geographicis, astronomicis, hydrographicis, historicis, physicis perlustratus Et in sex Tomos digestus*, Ab Aloysio Ferd. Com. Marsili, Socio Regiarum Societatum Parisiensis, Londinensis, Montpelienensis. Hagæ Comitum, Apud P. Grosse, R. Chr. Albertus, P. de Hondt. - Amstelodami, Apud Herm. Uytwerf et Franç. Chamguion, 1726; ediția a II-a este publicată în 1744 de Jean Swart la *Haye / Haga* în limba franceză; ediția a III-a apare la Vízügyi Múzeum, Budapest, 2004, ISBN 963-217-033-4.

* <http://www.banat.ro/academica/Beguey.htm>

53. John STOYE, *Marsigli's Europe, 1680-1730: The Life and Times of Luigi Ferdinando Marsigli, Soldier & Virtuoso*, Yale University Press, 1994, 488 pagini, ISBN 0-300-05542-0; p. 202-213.
54. Din păcate, nu știm care sunt sursele de informare ale lui Octavian LEȘCU pentru că moto-ul acestuia este "Am omis să umplu, din modestie, cartea cu citate (sic!)⁵⁵. Celui instruit, izvoarele nu-i sunt necunoscute; celui neinstruit enumerarea lor nu i-ar folosi mult." (Leșcu², p. 10). De aceea, suntem obligați să-i dăm credit total dlui Leșcu asupra paternității acestor aberații.
55. Nu pot să nu remarc faptul stupefiant că dl. Octavian LEȘCU nu face diferența dintre CITATE și CITARE!
56. I. D. SUCIU, *Contribuții la problema continuității: castrul Timiș*, publicat în *Revista de istorie*, tom 29, 1976, 7; p. 1051-1058.
57. I. D. SUCIU, *Monografia Mitropoliei Banatului*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1977, 318 pagini; p. 48.
I. D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1980, vol. I, 624 pagini + XXXIV; p. 21.
58. Petru BONA, Richard PETROVSZKY, *Tibiscum și drumurile romane în Banat. Însemnări pe marginea unui articol*, publicat în revista *Studii și Comunicări de Etnografie și Istorie*, nr. II, 1977, Caransebeș, 526 pagini; p. 377-388.
59. Discuțiile în contradictoriu sunt extrem de specializate și ample și nu mă voi opri acum asupra lor.
60. Ce nu au observat Bona și Petrovszky este că I. D. SUCIU chiar a "forțat" sursele antice de informație primară pentru a dovedi că are dreptate. Astfel, Geograful din Ravenna menționează orașele Tibis și Tiviscum⁶¹ în opera sa (și nu de două ori Tibiscum ca la Suci⁵⁶, p. 1055) iar Tabula Peutingeriana menționează de două ori numele Tivisco⁶² (și nu Tibisco și Tibiscum ca la Suci⁵⁶, p. 1053) în cadrul a două drumuri diferite. Faptul că el a preluat - fără să specifice acest lucru! - "traducerile" în limba română oferite de *Fontes*⁶² nu îl absolvă de vina de-a nu fi exact.
- De asemenea, Suci citează și defectuos: "geograful Ptolomeu (sic!) din Alexandria numește fluviul Tisa, *Tibisco* menționând în paranteză că "Tissa o numesc barbarii"¹³" (Suci⁵⁶, p. 1052). Drept nota 13 el specifică "La Geografia di Claudio Tolomeo Alessandrino, già tradotta di Greco in italiano da M. Giero Ruscelli, Venetia, 1574 (! - n.m.), p. 152". Ori, Claudius Ptolemaeus Pelusiensis identifică râul Tisza cu *Tibisco* și nu dă nici o explicație de genul "Tissa o numesc barbarii" (*Fontes*⁶², vol. I, p. 540-543)! *Tissa* (38°50' / 38°00') este doar o localitate din interiorul Siciliei pentru geograful antic. Mai mult, Suci afirmă că "avem în Banat pe harta lui Ptolomeu (sic!) trei denumiri de Tibiscum sau „Tibisco”: fluviul Tisa, râul Timiș și localitatea Tibiscum" (Suci⁵⁶, p. 1053) ori pentru Ptolemaeus râul Timiș chiar nu există pentru că el nu amintește în *Geographike Syntaxis* de vreun râu care ar putea fi identificat cu actualul râu Timiș.
61. *Fontes historiae Dacoromane / Izvoarele istoriei României*, Haralambie MIHĂESCU, Gheorghe ȘTEFAN, Radu HÎNCU, Vladimir ILIESCU, † Virgil C. POPESCU, Editura Academiei RSR, București, 1970; vol. II, p. 580.
62. *Fontes ad historiam Dacoromaniae pertinentes / Izvoare privind istoria României*, Vladimir ILIESCU, Virgil C. POPESCU, Gheorghe ȘTEFAN, Editura Academiei RPR, București, 1965; vol. I, p. 738.
63. C. RĂILEANU, *Tabula Peutingeriana și "Tivisco" - Timișoara*, publicat în *Revista de istorie*, tom. 30, nr. 12, decembrie 1977, paginile 2225-2251.
64. Florin MEDELEȚ, *În legătură cu fortificația de pământ de la Cornești (comuna Orțișoara, județul Timiș)*, publicat în revista *Analele Banatului*, Serie Nouă, Arheologie-Istorie, nr. II, 1993, Editura Museion, București, 424 pagini, ISBN 973-95902-1-7; p. 140.
65. Numită așa după Konrad PEUTINGER [* 14.10.1465, Augsburg; † 28.12.1547, Augsburg], un anticar și umanist german, cel care a moștenit această hartă de la Conrad / Konrad CELTES / CELTIS [* 1.02.1459, Wipfeld; † 4.02.1508, Wien]. Ultimul este cel care a descoperit pergamentul (6,75 X 0,34 m) într-o bibliotecă din Worms, DE. Datarea Tabulei Peutingeriene este controversată. Cea mai convingătoare teorie este că harta, existentă azi într-un unic exemplar, este o copie executată în sec. XIII după o altă copie din sec. IV, originalul fiind redactat în prima jumătate a sec. III.
66. Răileanu⁶³, p. 2230-2247.
67. Exemplificator este cazul CAPUT BUBALI (Răileanu⁶³, p. 2242-2243), penultima oprire pe traseul Lederata - Tivisco, pe care Răileanu o localizează în zona satului Pădurenii (comuna Jebel) - zonă în care nu s-a găsit nici o urmă din epoca daco-romană! - argumentând că la circa 4 km est există "pe documente cartografice mai vechi (de mijloc de sec. XVIII) ... pădurea Boului (Biko Wald)". Și cum CAPUT BUBALI a fost tradus de Răileanu și drept *Capul Bourului*, iată și dovada necesară! Ori argumentul oferit de pădurea lui Adreanu menționată pe hărți în sec. XVIII și care "păstrează amintirea unei vechi așezări "villa Adrian" ... din anul 1334" iar "această denumire nu este altceva decât un antoponimic pentru ... un "pagus" dezvoltat lângă fortificația CAPUT BUBALI". Etc.
68. sau alte variante prescurtate ori corupte ale acestui nume.
69. Griselini³¹; p. 14 și Griselini³³; p. 31.
70. Griselini³³; p. 31, nota 12 (care este o notă originală a lui Griselini).

71. Ioannes SEVERINUS / SEVERINI János [* 23.07.1716, Alsósztrégova; † 8.05.1789, Selmechánya] nu a fost chiar un "geograf", după cum îl numește Grisellini, ci mai degrabă un pedagog devenit scriitor minor cu preocupări în domeniul istoriei, filozofiei, zoologiei (apud *Magyar Életrajzi Lexikon 1000-1990**).
72. Ioannis SEVERINI, *Hungari PANNONIA veterum monumentis illustrata com Dacia Tibissana*, Lipsiae, Wilh. Gottlob. Sommervm., MDCCLXX (1770), [16] + 379 + [5] pagini; Liber I. *De Geographica Pannoniae descriptione*, Capvt. XV, p. 41: "Vrbes in prouincia Temesiensi fuerint Arcidaua, Centum putea ... Tibiscum, vrbs, apud Szegedinum, veteriore in ripa inuestigaueris **Zanbara, Temesvarinum esse dicitur.**"
73. Afrodita Carmen CIONCHIN, *La città mitteleuropea. Timisoara e Trieste - un possibile paragone* publicat în *Annuario dell'Istituto Romeno di Cultura e Ricerca Umanistica di Venezia*, nr. 5 (2003), Bucurest, Casa Editrice Enciclopedica, 2004, 560 pagini; p. 340-366: "Nel caso di Timișoara, città dell'ovest della Romania, la più influente nella regione del Banato e capoluogo del distretto di Timiș, la storia è costituita dalla successione di vicende socio-politiche e dalla sovrapposizione di strati culturali e dei loro significati. Una storia complessa e tormentata che si perde nel paleolitico, per ritrovarsi come provincia romana della Dacia ripensis, nel castro di Zurobara (Zambara)".
74. G. POSTELNICU, *Originea orașului Timișoara*, publicat în revista *Analele Banatului*, an IV, nr. 2-4, fasc. 5 (aprilie - decembrie 1931), paginile 189-194; p. 189.
Prenumele lui Postelnicu apare în lucrările sale ca *George, Gheorghe* ori abreviat *G.*
75. sau Klaudios PTOLEMAIOS [* 90; † 168] ori simplu Ptolemeu (în limba română) / Ptolemy (în limba engleză).
76. Identificarea Zurobara ≡ Timișoara a fost făcută deja în 1765 de *Encyclopédie ou Dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers, par une Société de Gens de letters*. Această lucrare a fost publicată între 1751-1772 sub conducerea lui Denis DIDEROT și Jean le Rond d'ALEMBERT în 17 volume de text + 11 volume de planșe. În volumul 17 (publicat în luna decembrie 1765), la pagina 748: "ZUROBARA ou ZURIBARA, [*Géogr.(aphie) anc.(ien)*] ville de la Dace, selon Ptolomé, t.(ome) III. c.(hapitre) VIII. NIGER pense que ce pourroit être aujourd'hui Temeswar. (D. J.)". Din păcate, nu știu cine este acest "NIGER" de care amintește Chevalier Louis de JAUCOURT [* 16.09.1704, Paris; † 3.02.1779, Compiègne], cel mai important contributor al *Encyclopédie ...*, și când / unde a propus el această identificarea Zurobara ≡ Timișoara și mai ales cum a argumentat-o.
77. denumire prescurtată de-a lungul secolelor la *Geographia* dar cunoscută și sub numele incorect de *Cosmographia*.
78. Ilieșiu⁵, p. 7: "*Pe tabula Peutingeriană, localitatea Zambara e ceva mai spre Nord de Timișoara de azi, cam unde e comuna Iarmata*". Această informație este un **alt fals** pentru că pe Tabula Peutingeriana nu apare niciunde o localitate **Zambara**. De la Nicolae ILIEȘIU (sau via Ilieșiu!) informația s-a furișat în lucrări științifice⁷³ și de popularizare pe Internet⁷⁹. Îi prevăd o carieră frumoasă!
79. *Aus der Geschichte der Temeschburger Festung* von Anton ZOLLNER - 1994
<http://www.nauy.de/5.AUSDERGESCHICHTEDETEREMESCHBURGERFESTUNG.htm>
Aus der Vorgeschichte der Temeschburger Festung (1) von Anton ZOLLNER
<http://www.banater-aktualitaet.de/tms11.htm>
80. Ptolemaeus face o confuzie - nu e singura! - prin identificarea râului Tisza drept *Tibiscus* / *Tibiscus* iar această confuzie se va conserva chiar până în zilele noastre.
81. "Biephi" / Biefi, un trib dacic menționat de Ptolemaeus în vestul Daciei (*Geographike Syntaxis*, III, 8, 3). Numele este probabil corupt din **biesi**. Vasile PÂRVAN⁸² situa acest trib în afara Transilvaniei și Olteniei.
82. Vasile PÂRVAN, *Getica - o protoistorie a Daciei*, ediția a II-a, Editura Meridiane, București, 1982, 608 pagini; p. 147.
83. William HAZLIT, *The Classical Gazetteer. A dictionary of ancient geography, sacred and profane*, Whittaker & Co., London, 1851, 378 pagini; p. 377.
84. Pârvan⁸², p. 154.
85. Octavian RĂUȚ, Ovidiu BOZU, Richard PETROVSZKY, *Drumuri romane în Banat* publicat în revista *Banatica*, nr. 4, Reșița, 1977, paginile 135-159; p. 137.
- Costin SCORPAN, *Istoria României - Enciclopedie (Enciclopedia comparată a istoriei politice a românilor)*, Editura Nemira, 1997, 798 pagini, ISBN 973-569-180-9; p. 683.
- Munteanu³⁰, p. 39.
- Etc.
86. Țintă¹⁵, p. 30. Același tip de argumentație este preluat și de Ioan HAȚEGAN: "*Părerea aceasta cu Zambara (sic!) / Beguey nu a fost nici confirmată, dar nici infirmată până acum*" (Preyer³⁵, p. 289). Nu înțeleg de ce o ipoteză, care nu este confirmată printr-o demonstrație științifică coerentă și solidă, ar mai trebui să fie și infirmată pentru ca ea să nu reprezinte nimic altceva decât un simplu enunț fără nici o valoare științifică.

* <http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/index.html>

87. numărul 31 din 9 decembrie 2002. Diploma de excelență se acordă direct de primar (în cazul acesta, Gheorghe CIUHANDU), fără a fi necesară și o hotărâre a Consiliului Local care să valideze acest act de voință unilaterală a primarului.

ABREVIERI:

i.e. = id est / în limba latină cu înțelesul de *asta este, cu alte cuvinte, adică*

p. = pagina

RS = abreviere acceptată internațional pentru numele Republicii Serbia

P.S. Sunt sigur că se observă folosirea incorectă, din punct de vedere gramatical, a minusculei "p" la începutul cuvântului primăria (Timișoara). O fac deliberat pentru că, din punctul meu de vedere, această instituție nu merită, în acest moment, să fie onorată nici măcar cu o majusculă la începutul cuvântului.